Warszawa, 18-10-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Sylwia Gregorczyk-Abram

III.7064.581.2026.DS

Pani

Agnieszka Dziemianowicz-Bąk

Minister Rodziny, Pracy i Polityki

Społecznej

Szanowna Pani Minister,

uprzejmie informuję, że do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek Stowarzyszenia Polski Instytut Praw Głuchych, dotyczący barier komunikacyjnych i proceduralnych w obecnie obowiązującym modelu orzekania o niepełnosprawności prowadzących do wykluczenia i dyskryminacji osób głuchych.

Autorzy wniosku podnoszą konieczność zmiany obowiązujących zasad orzekania o niepełnosprawności osób głuchych opartych na deficytach i zastąpienia ich badaniem, jakie realne bariery napotykają osoby orzekane w środowisku.

Środowisko osób głuchych kwestionuje wydawanie orzeczenia o niepełnosprawności lub jej stopniu terminowo i postuluje wydawanie orzeczeń bezterminowych zwłaszcza osobom z trwałym, głębokim i nieodwracalnym ubytkiem słuchu (w tym głuchotą prelingwalną), a także uproszczenie procedur orzekania.

Jest to ważny głos wpisujący się w realizowane przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych konsultacje w ramach projektu „Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności”[1].

Znaczącym problemem, podnoszonym zarówno we wniosku Stowarzyszenia, jak i skargach indywidualnych wpływających do Biura RPO, są bariery komunikacyjne występujące w procesie orzekania o niepełnosprawności i kwestia obligatoryjnego zabezpieczenia udziału tłumaczy języka migowego.

W jednej ze spraw skarżący zgłosił do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności wniosek o zapewnienie tłumacza PJM dla dziecka. Powiatowy zespół potwierdził wpływ wniosku oraz jego rejestrację do rozpatrzenia.

W odpowiedzi odmownej wskazano jednak na braki formalne wniosku, bez wcześniejszego wezwania do ich uzupełnienia. Dodatkowo zapewniono skarżącego, że skład orzekający poradzi sobie z przeprowadzeniem wywiadu i wydaniem odpowiedniej decyzji bez udziału tłumacza, tak jak w przypadku poprzednich komisji orzekających o niepełnosprawności innych członków tej rodziny.

Po rozpatrzeniu skargi dotyczącej załatwienia wniosku przez powiatowy zespół, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wskazał, że skarga na brak dostępności składana do Prezesa Zarządu PFRON musi być poprzedzona wnioskiem o zapewnienie dostępności, złożonym do właściwego podmiotu publicznego na podstawie przepisów o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami[2].

Obowiązek zapewnienia osobom głuchym możliwości skutecznego komunikowania się z organami administracji publicznej stanowi realizację art. 9

[1] Komunikat na stronie Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych: https://niepelnosprawni.gov.pl/rozpoczynamy-konsultacje-spoleczne-dotyczace-przyszlego-modelu-orzekania-o-niepelnosprawnosci/

[2] Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1411 ze zm.)

Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami[3], który zobowiązuje państwa do eliminowania barier w dostępie do informacji i komunikacji, w tym poprzez stosowanie odpowiednich form wsparcia komunikacyjnego. Obowiązek zapewnienia skutecznej komunikacji znajduje również odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U.2024.1411 t.j.). Osoba głucha powinna mieć prawo do samodzielnego wyboru preferowanego sposobu komunikacji, w tym korzystania ze wsparcia tłumacza Polskiego Języka Migowego czy innych środków wspierających komunikowanie się. Poszanowanie tego wyboru jest warunkiem skutecznej komunikacji oraz realizacji zasady autonomii i niezależności osób z niepełnosprawnościami wynikającej z Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Na tle prezentowanej sprawy oraz postulatów zgłoszonych we wniosku Stowarzyszenia wydaje się zatem celowe dostarczenie zespołom do spraw orzekania o niepełnosprawności informacji niezbędnych do prawidłowego procedowania wniosków o zapewnienie tłumaczy PJM w procesie orzekania osób głuchych.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r., poz. 1264 ze zm.) zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przekazanie stanowiska odnośnie postulatów zgłoszonych przez Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych.

Z poważaniem,

Sylwia Gregorczyk-Abram

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

[3] Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169).

Załącznik:

- pismo Stowarzyszenia Polski Instytut Praw Głuchych.